

Bert van Dijk

JOSYNE

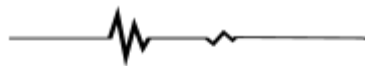
Dit gratis e-book gaf ik op 26 maart 2025 uit als startpunt van mijn project Bert over Beethoven, dat precies twee jaar duurt. Op 26 maart 2027 sluit ik het af met de publicatie van mijn tweede roman: Zoon van Beethoven.

Lees dit korte verhaal als aanloop naar de verschijning van de roman in 2027. In de twee jaar tussen deze uitgave en de uiteindelijke roman zal ik meer korte verhalen publiceren in deze vorm. Verwacht daarin geen wetenswaardigheden over Ludwig van Beethoven en zijn muziek. Daarvoor zijn veel biografieën en talloze muziekuitsvoeringen beschikbaar en daar heb ik niets aan toe te voegen. Nee, ik schrijf fictie over Beethoven, zijn omgeving en zijn geschiedenis op basis van al die biografieën en muzikale uitvoeringen. Ik hoop daarmee mijn liefde voor de muziek en mijn belangstelling voor de componist over te brengen en daarmee iets toe te voegen aan de clichés die over Ludwig van Beethoven rondgaan, steeds weer opnieuw. Want hij was meer dan die geniale chagrijn, die hij natuurlijk ook was. Ook wil ik de veelheid aan documentaire werken aanvullen met een fictieve weergave van het verhaal. Voor wie op zo'n manier graag kennis neemt van de geschiedenis. Want, ook al heb ik dingen verzonnen, niemand weet precies hoe het was want niemand die nog leeft was erbij.

Ik wens je veel leesplezier en wie weet, tot ziens bij de presentatie van mijn boek.

Bert van Dijk, Vught 26 maart 2025, herzien op 28 april 2026.

BERT OVER BEETHOVEN

www.bertoverbeethoven.nl

Niets uit deze uitgave mag worden gekopieerd zonder schriftelijke toestemming van de auteur.

De oplage is oneindig, iedereen kan dit e-book vrij downloaden op www.bertoverbeethoven.nl

© 2025, Bert van Dijk

Tweede herziene uitgave.

Dit e-book is een digitale uitgave van Geniotic Publishing House

Geniotic
Publishing House

www.geniotic.nl

Brussel 1595

Het recht moet zijn loop hebben. Het is zijn werk om dat recht te dienen door de rotte appels uit de maatschappij te verwijderen.

Daarnaast houdt hij van vrouwen. In gedachten ziet hij het exemplaar dat hij onlangs in Kampenhout bezocht om belastingen te innen, die ze niet kan betalen. Dat bracht hem op het idee om haar schuld in natura te innen. De vrouw is mooi, intelligent en hij bespeurde een vleugje venijn, dat hij mist bij zijn echtgenote. Die is altijd lief, kleurt netjes binnen de lijntjes en zorgt voor hem als een engel. Hij ziet haar meer als de zus die hij nooit had of een moeder misschien, zoals hij die graag had willen hebben in plaats van het serpent dat hem heeft grootgebracht met slaan en schreeuwen. Heel anders voelde hij zich in de nabijheid van deze vrouw. Hij ziet haar weer helemaal voor zich. Prachtig gevormd met een geur van het duurste parfum. Haar blik, uitdagend en vasthoudend. Als rentmeester heb je nu eenmaal middelen om dingen voor elkaar te krijgen. Hij voelt in zijn lichaam dat de tijd rijp is voor dit avontuur. Volgende week.

Nu moet hij deze opwindende fantasieën staken om zijn aandacht volledig te kunnen richten op zijn werk. Daar voelt hij zeker net zoveel opwindning bij als bij de herinneringen aan de mooie vrouw, die hij voorlopig in een duister hoekje van zijn brein parkeert. Zijn sterke gevoel voor rechtvaardigheid maakt dat hij vandaag weer met volle overtuiging zaken op orde zal brengen bij de bevolking van Brussel en omstreken. Er staan diverse verordeningen van zijn Heren op de agenda, waarvoor hij ook nu weer diep zal gaan ingrijpen in het privéleven van mensen. En al zullen ze voor de mensen in kwestie waarschijnlijk rampzalig uitpakken, hij doet het vol overtuiging. De gevoelens van anderen gaan hem niet aan. Hij doet wat nodig is en daarmee uit.

Heksen uitroeien is een deel van zijn takenpakket, wat hem, rentmeester Jan Baptist van Spoelberg, een trouwe dienaar van de staat maakt. Mensen zijn zelf niet in staat om het recht te laten zegevieren, daar heb je sterke mannen voor nodig. Mannen zoals hij. Een heks hoort op de brandstapel. Iemand die in dienst van de duivel leeft is voor een godvruchtig man een rotte appel. Zoals je rotte appels uit de mand verwijdert, doe je dat ook met slechte mensen in de samenleving.

Vandaag heeft hij weer zo'n klus, waarvoor hij opnieuw naar het kleine dorp

Kampenhout zal afreizen. Een rit van een uur vanaf zijn standplaats.
Opgewekt stapt hij in de klaarstaande koets voor de deur van zijn statige
woning. Het regent. Maar dat kan hem niet schelen.
'Op naar Kampenhout', denkt hij hardop als de koets in beweging komt.
Onderweg droomt hij van de mooie vrouw in datzelfde dorp.

Kamphenhout 1595

Josyne Van Vlasselaer is opgestaan, heeft zich uitgebreid gewassen en bekijkt zichzelf in haar mooiste jurk, die ze speciaal voor deze dag heeft uitgezocht. Het is de jurk die ze op haar trouwdag droeg en daardoor een van haar dierbaarste bezittingen. Ze heeft hem sinds haar huwelijk nog maar één keer eerder gebruikt. Dat was toen ze werd uitgeroepen tot dorpsmoeder, omdat ze meer dan honderd kinderen had geholpen met hun Latijnse en Franse lessen. Alle kinderen waren dol op haar en hun moeders waren vooral blij dat zij zelf van deze moeilijke taak waren verlost. Het onderwijs in Kamphenhout laat – vooral wat betreft de Latijnse lessen – nogal te wensen over. Vooral op de Laege School ligt de nadruk op Nederduits en het toenmalige hoofd leek het onderwijzen van Latijn eigenlijk overbodig te vinden.

De jurk zit nog als gegoten en omdat ze hem heel zorgvuldig heeft opgeborgen is hij nog als nieuw. Nu moet ze haar haar nog fatsoeneren, want met een ragebol wil geen man op stap. En op stap zullen ze gaan. Wat er ook mag gebeuren!

Ze bekijkt de vrouw in de spiegel. Ze voelt zich veel jonger dan de bijna zestig jaar die ze oud is. Ze keurt haar glanzende bruine lange haren, waar hier en daar grijze banen doorheen lopen, bindt ze in een vlecht en versiert haar kapsel met madeliefjes uit het park.

Wat is haar leven toch rijk en fijn. Vijfentwintig jaar zijn zij en Aert vandaag getrouwd. Met hun boerenbedrijf gaat het goed, met de kinderen ook. Lambert woont nog thuis, de anderen wonen zelfstandig. Ze kunnen ruim leven van de inkomsten van de koeienmelk, de eieren en het vlees van de varkens. Omdat Lambert vandaag zijn eigen bezigheden heeft, kunnen ze samen een feestje vieren. Vrolijk zingend loopt ze naar de woonkamer waar ze geniet van de nieuwe houten vloer, die voorgoed een einde heeft gemaakt aan het zand tussen je tenen, de ratten en muizen en het eeuwige hoesten door de optrekkende kou. De grote houten tafel, die Aert zelf maakte van de boomstammen die hij samen met Marc en Hendrik heeft gekapt en naar huis gesleept, is de ontmoetingsplaats voor het hele gezin, elke zondag als ze allemaal naar hun ouderlijk huis komen.

Het zal nog zeker een uur duren voordat Aert thuiskomt. Ze heeft dus best tijd om, voordat ze nog een paar boodschappen gaat doen, een paar oude

Vlaamse liederen te zingen aan haar harp. Veel van die liederen heeft ze zelf bedacht. Ze vindt het heerlijk om melodieën te bedenken, te spelen en te onthouden. De teksten komen vanzelf en verbinden zich soepel met de muziek. Ze denkt aan haar vader Jan, die haar als klein meisje de beginselen van de muziek bijbracht en haar voor haar tiende verjaardag een donkerrode harp gaf. Er is sindsdien geen dag voorbijgegaan waarop ze niet op het instrument speelt. Eenvoudige melodieën uitwerken tot complexe bouwwerken ... zo noemt zij haar manier van componeren. Soms struikelt ze over haar eigen muzikale vondsten, maar juist dan raakt ze bezielde. Van orde naar chaos en weer terug. Zo wil ze muziek maken, zo wil ze leven, zo is haar hele bestaan opgebouwd.

Vrolijk en glimlachend loopt ze een half uurtje later het dorp in. Kampenhout is haar veilige haven. Ze kent er ieder hoekje en gaatje en aan alles kleven herinneringen: fijne, droevige, opwindende, alles wat haar leven inhoud geeft. Brood en worst staan op het boodschappenlijstje in haar hoofd, brood en worst is wat ze in haar mandje heeft nu ze het zandpad naar huis weer inloopt.

Honderd meter voor haar huis staat buurvrouw Anna Verstande, een grote, knappe vrouw met een harde stem en een enorme boezem, die haar met grote minachting aankijkt en nu in volle omvang voor haar staat.

'Zo, vrouwe Josyne, het is of de duivel u bezit. Wat ik toch allemaal over u hoor, ik sta er versteld van, geloof dat maar gerust!' Ze heeft werkelijk geen idee waar dat mens het over heeft. Ze is bang voor de grote gestalte die hier zo pontificaal voor haar staat en durft niets te zeggen. Ze kan niet met agressie omgaan. Ruzies en scheldpartijen, die ze vroeger soms moest aanzien als haar zoons elkaar in de haren vlogen, hebben haar altijd verdrietig gemaakt. Ze trok zich dan het liefst terug in zichzelf. Alsof het niet gebeurde, alsof het maar een droom was waar ze vanzelf uit zou ontwaken, zolang ze er maar van weg bleef. Ze slaat haar ogen neer. Met kloppend hart loopt ze om de vrouw heen in de richting van haar eigen huis, beschaamd en heimelijk boos. Ze hoort de vrouw achter zich roepen en even is ze bang dat die haar achterna komt, wat ze gelukkig niet doet. Net voor ze haar huis binnen wil gaan, ziet ze een eindje verder andere buurvrouwen goedkeurend naar het optreden van Anna Verstande kijken.

Aert is gelukkig inmiddels thuisgekomen. Als hij ziet hoe ze trilt, neemt hij haar in zijn armen.

‘Ik schrok van buurvrouw Verstande, Aert. Ik heb haar nooit eerder zo meegemaakt’. Haar stem trilt

‘Ik maak meestal wel een praatje met haar, maar nu was het heel anders. Er ging zoveel agressie van de vrouw uit, ik ben echt bang’.

‘Ik voel je trillen, mijn lief, ik voel je angst. Wat heeft de vrouw met je gedaan?’.

Langzaam ontspant ze. Aert is haar zachtmoedige rots in de branding, met zijn warrige hardos en priemende ogen waarmee hij je doordringend kan aankijken. Altijd geïnteresseerd in hoe je je voelt, wat je te vertellen heb. Net als zijn vader Marc dol op drie zaken, die ruim voorhanden zijn in Kampenhout: wijn, muziek en vrouwen. In tegenstelling tot zijn vader houdt Aert het echter bij een enkel glas en één vrouw. Er is geen sprake van dat ze Aert moet delen met andere vrouwen. De ellende die zijn moeder Neeltje moest doormaken als gevolg van het gezuip en de veelwijverij van haar man bleef haar gelukkig bespaard. Voor haar huwelijk met Aert heeft ze een minnaar gehad die ze moest delen met veel andere vrouwen. Ze verbrak deze ongezonde relatie onmiddellijk toen ze Aert leerde kennen, toch wordt zij door sommige mensen, die haar geschiedenis kennen, sindsdien genegeerd. Het deert haar niet. Een vrouw moet het leven kunnen leiden zoals zij dat zelf wil.

Aerts familie is ook de hare. Ze houdt van de Beethovens, hun ruimdenkendheid, hun muzikale gaven, hun warmbloedige natuur. Vorig jaar overleed haar schoonvader plotseling nadat hij met Aert hout had gehakt in het verre bos. Zwaar leunend op zijn zoons schouder, paars aangelopen en zwaar ademend, liep hij het huis binnen, waar de oude, kromme Neeltje brood aan het bakken was. Tien minuten later was hij dood. Neeltje stopte acuut met haar werkzaamheden, ging in een stoel zitten, huilde een kwartier heel heftig en heeft nog zeker een jaar in alle rust en eenzaamheid geleefd. Ze was een lieve oma voor de drie jongens en misschien nog wel het meest voor kleindochter Anna, wellicht omdat die dezelfde milde zachtmoedigheid bezit als haar grootmoeder. Brood bakken en huilen heeft ze sindsdien nooit meer gedaan. Aert, nu 59 jaar oud, mist het houthakken met zijn oude vader wel,

maar diens dood achtervolgde hem niet lang. Het was geen makkelijke man en naarmate hij ouder werd, werd hij meer en meer een last voor zijn vrouw, zijn enige zoon en de kleinkinderen. Dat hij er niet meer was, was daarom vooral een opluchting. Aert zelf is geen last voor zijn kinderen, eerder het tegengestelde.

‘Wat had de vrouw je te verwijten, Josyne, wat is haar grief?’

‘Ik weet het niet, ze had het over de duivel die mij bezit.’

‘De duivel! Die is zij zelf, zo’n vrouw kan geen ander mens te vriend houden. Je zou je niet zoveel aan moeten trekken van dat serpent’.

‘Ik wou dat ik dat kon, ik wou het echt. Maar ik kan het niet Aert, dat lukt me niet’.

Nog een hele tijd blijven ze zo staan. Haar feestelijke stemming is verdwenen. Ze probeert haar gedachten een positieve wending te geven door aan haar zonen en haar dochter te denken. De verschillen, de overeenkomsten, het besef dat ze drie prachtige kinderen heeft.

Hendrik Van Beethoven staat in het dorp bekend als een lastig portret. Samen met zijn vriendje Boudewijn haalde hij al op jonge leeftijd veel kattenkwaad uit. Dat is hem menigmaal op een flink pak slaag komen te staan. Zijn broertje Lambert was heel anders. Die wond iedereen om zijn vinger met een stralende glimlach en zijn zoete stemmetje. Lambert, nu twintig jaar oud, is nog steeds makkelijk. Hij trekt zich terug in zijn eigen gedachtenwereld en zorgt met zijn vader voor de boerderij, die dankzij hun inspanningen een gezond bedrijf is.

Hendrik is een handige sjacheraar. Vorige week nog slaagde hij erin om dezelfde vis twee keer te verkopen. Hij liet zijn waar zien, verlangde meteen betaling en zegde toe een uur later te bezorgen. Vervolgens nam hij de vis mee naar huis om hem te fileren. Onderweg naar huis verkocht hij zijn waar nog eens op dezelfde manier aan een ander. Thuis verdeelde hij het dode dier in twee porties en met behulp van aardappelmeel liet hij de halve portie lijken op een hele. Zulke streken haalt hij nogal eens uit. 's Avonds moest Josyne de boze burens kalmeren, die paars van woede hun geld terug kwamen vorderen. Van Hendrik geen spoor natuurlijk. Tegen de tijd dat hij weer opdook, was ze het hele voorval alweer vergeten. Als ze eerlijk is, vindt ze het helemaal niet zo erg. Ze is dol op haar muzikale zoon Hendrik en zijn streken vergeeft ze hem makkelijk.

Haar oudste zoon Marc is vier jaar ouder dan Hendrik en heeft een tegengesteld temperament. Als oudste zoon neemt hij steeds weer alle verantwoordelijkheid op zich, zeker als het om zijn twee jaar jongere zus Anna gaat. Marc is een rechtlijnige jonge man. Enerzijds willen de mensen graag in zijn buurt zijn. Hij is onderhoudend, neemt de mensen serieus en luistert naar wat achter de woorden gezegd wordt. Hij begrijpt meer dan een gemiddelde leeftijdsgenoot en daarmee helpt hij soms mensen om beter met hun ellende om te gaan. In het gezin is hij een bemoeial, die zijn aandacht vooral richt op zijn jongere zus. Vierentwintig is zij nu en in Marcs ogen heeft zij meer in haar mars dan muziek maken en sloven voor de armzalige mensen in de buurt. Ook al is zij een vrouw, ze zou toch minstens de kansen moeten aangrijpen die ze, mede dankzij hem, krijgt aangereikt. In plaats van voortdurend brood bakken, wassen, de kinderen vermaken en het huis schoonmaken voor de buurvrouw, zou ze beter een administratieve functie kunnen oppakken op het bureau van de rentemeester. Helaas voor hem denkt Anna daar zelf heel anders over. Ze houdt juist van hard werken, spelen met

kinderen muziek maken. Marc is daardoor voor haar eerder een probleem dan een oplossing. Josyne ondersteunt de pogingen van Marc niet om Anna aan een baan te helpen. Muziek maken is haar lust en haar leven en dat gunt ze haar dochter ook.

Ze is inmiddels weer tot rust gekomen met Aerts armen om haar heen. Zijn kalme ademhaling en zijn kracht geven haar weer de bescherming die ze nu, na de gebeurtenissen op straat, zo hard nodig heeft. De gedachten aan de gebeurtenis komen weer terug, maar nu niet meer gevoed door angst en boosheid.

Ze begrijpt niet waarom buurvrouw Anna Verstande haar zo agressief benaderde. Nog geen maand geleden hebben zij samen genoten van haar Anna, die tijdens het schoonmaken zo prachtig kon zingen. Anna Verstande zong mee. Ze maakten nog grapjes over Anna en Anna, de zingende burens. En nu dit. En waarom stonden de buurvrouwen zo instemmend te knikken terwijl zij zich moest laten vernederen? Ze slaat haar armen nog wat steviger om Aerts middel.

Een harde bons op de deur verstoort de rust. Aert laat haar los en Josyne deinst terug naar een hoek van de kamer. Haar hart gaat als een wilde tekeer nu het bonzen wordt hervat met een kracht die alleen maar kan betekenen dat er iets dringends aan de hand is. Brand? Is er iets met een van haar kinderen gebeurd? Aert loopt naar de deur, die hij rustig en langzaam opent en die vervolgens wreed naar binnen wordt opgeduwd.

'Waar is je vrouw?' roept een grote, officieel geklede man met in zijn kielzog twee dienders in uniform. Met een bars gezicht kijkt de man Aert aan. Dan kijkt hij in haar richting, terwijl ze in een hoek van de kamer probeert weg te kruipen. Aert wordt wreed aan de kant geduwd. 'Vrouw Josyne Van Vlasselaer, ik, Jan Baptist van Spoelberg, arresteer u op verdenking van toverij'. Zonder verdere plichtplegingen lopen de twee dienders naar haar toe, ze grijpen haar bij haar arm en duwen haar naar buiten. Ze schreeuwt het uit van schrik en de pijn, die de greep van de agenten veroorzaken. Vol onbegrip en met tranen in zijn ogen ziet ze Aert machteloos in de houtgreep van één van de agenten in de deuropening vechten om los te komen en haar te beschermen.

Als ze naar buiten komen duwen ze Aert naar binnen en trekken ze deur achter zich dicht. Aert komt direct weer naar buiten, maar wordt meteen op de grond gewerkt en onder dreigende woorden kan hij niet anders dan schreeuwend op de grond blijven liggen.

De mannen knopen een touw om haar polsen en binden haar voeten bij

elkaar. Ze wordt ruw in de achterbak van de koets geduwd. Meer nog dan van de stekende pijn in haar polsen en haar schouder is ze overweldigd door de gebeurtenissen. Ze schreeuwt niet meer, noch spartelt ze tegen. De vaart waarin alles gebeurt, heeft haar volkomen verlamd.

De mannen die haar in de bak gesmeten hebben, lopen terug naar de koets en stappen in. De koetsier roept iets naar de paarden en het gevaarte komt in beweging. Ze wordt van voor naar achteren heen en weer geslingerd, want de bak is vrij groot.

De hobbelige weg zorgt voor een voortdurend opwippen van de bak en al snel voelt ze alleen nog maar pijn, verbazing en verdriet, zoals ze dat nog nooit eerder heeft meegemaakt. Ze beseft dat er iets verschrikkelijks aan de hand is, al weet ze dat dat verschrikkelijks niets met haar te maken kan hebben. Er moet een vergissing zijn gemaakt. Ze troost zich enigszins met de gedachte dat Aert haar zeker zal komen bevrijden door deze mannen ervan te overtuigen dat ze een dramatische vergissing hebben gemaakt.

Haar leven is in minder dan een uur tijd veranderd van een paradijs in een regelrechte hel.

De koets hobbelt over de kasseien, het hout kreunt onder het gewicht van de vracht in de achterbak. De rentmeester wil zelf op de bok zitten met de teugels strak in zijn handen, zijn ogen gericht op de weg in de schaduw onder de rand van zijn hoed. Dat geeft hem het gevoel van macht dat hij nodig heeft om de domme krachten naast hem in toom te houden. Ze zijn tegenwoordig steeds mondiger en als je niet oppast nemen ze alles van je over.

Hij is al met al een tevreden man. De echtgenoot was makkelijk te overmeesteren en de vrouw verzette zich nauwelijks. Voor hem een teken dat ze volstrekt schuldig is aan wat hij haar ten laste legde. Wel jammer, zo'n mooie vrouw. Wat hem vanzelf doet denken aan de vrouw van gisteren. Ze blijkt de buurvrouw te zijn! Terwijl ze in volle vaart naar Brussel rijden, realiseert hij zich dat hij binnenkort dezelfde weg terug zal afleggen, dan met een heel wat aangener bezook. Zijn verlangen groeit.

De stadspoort van Brussel doemt op in de verte. Hij ziet de stenen torens en weet dat een massa mensen opgewonden wacht op de sensatie die hij naar de stad brengt. Ze weten, ze ruiken, dat er iets spectaculairs staat te gebeuren, want ze hebben het vaker meegemaakt.

Hij geeft de paarden nog een extra klap met de zweep. Zijn hart klopt sneller dan hij wil toegeven. Het is niet persoonlijk, fluistert hij tegen zichzelf. Ik ben slechts de boodschapper. Toch weet hij dat ook hij als boodschapper deel is van het oordeel dat volgt. Hij kijkt achterom waar Josyne in de smerige, donkere bak ligt. Een zweem van twijfel spookt door zijn gedachten. Is dit echt gerechtigheid, of is het een blinde uitvoering van regels?

Als hij de poort nadert, voelt hij iets wat hij nog nooit eerder heeft gevoeld: een onverwachte angst, niet voor de wet of de heer die hem gezonden heeft, maar voor het oordeel dat ooit over hem geveld zal worden, de Heer die hem uiteindelijk zal beoordelen op zijn daden.

In zijn hoofd springen de beelden van Josyne die machteloos en volkomen overdonderd naar buiten werd gesleurd, als een onsamenhangende, angstaanjagende film voorbij. Hij beleeft opnieuw zijn vruchteloze verzet tegen de gevangenneming van Josyne, de krachtige handen om zijn bovenarmen, waardoor hij niets voor haar kon doen. De spijt, de schaamte, de hartverscheurende kreten van zijn geliefde, vormen de achtergrondmuziek. Er moet een afschuwelijke vergissing zijn gemaakt en hij moet erachter komen wat er nog tegen gedaan kan worden.

Met grote stappen loopt hij door het dorp. Bij boer Tersluyver kan hij een paard en een kleine koets huren. Boter bij de vis, gelukkig heeft hij voldoende geld bij zich.

Hij heeft een goed paard getroffen. Het is een energiek dier, dat goed luistert en veel kracht heeft. Zo kan hij snel in Brussel zijn. Van de boerderij is het ongeveer een half uur naar het huis van Hendrik.

‘Vader! Wat brengt u midden op de dag bij ons.’ Hendrik begroet zijn vader hartelijk.

‘Mijn zoon, er is iets verschrikkelijks gebeurd’. Kort en bondig vertelt Aert aan Hendrik en zijn vrouw Cathalijne wat er gebeurd is.

‘Hendrik, ga met je vader naar Brussel en kijk wat er aan de hand is. Jullie zullen samen in staat zijn moeder te redden.’ Zij neemt de taak op zich om Lambert, Marc en Anna in te lichten over wat er is gebeurd.

Stil zitten ze op de bok van de koets. Het paard rent zo hard het kan, Aert wil het niet nog meer opjagen.

‘Vader, hoe kunnen ze moeder verdenken van misdaden? Ze is toch een goed mens!’ Hendrik moet hard praten om zich verstaanbaar te maken in de wind die om hun oren suist.

‘Je moeder wordt verdacht van toverij, wat haar op de brandstapel kan brengen. Wat wij van haar vinden is niet langer de enige waarheid, zoon.’ Terwijl hij zijn eigen woorden hoort, schieten de tranen in zijn ogen. De buikpijn neemt toe en zijn handen trillen, terwijl ze de teugels vasthouden. Hendrik legt een arm om zijn vaders schouder. ‘We moeten zien dat we de rentmeester spreken zodra hij terug is van zijn wrede missie. Dit moet een misverstand zijn, vader.’

Het kantoor van de rentmeester ruikt naar inkt, was en vocht. De lucht is dood, staat stil, alsof er nooit iemand komt. Achter zijn eiken tafel zit rentmeester Jan Baptist van Spoelberg, die Aert voor de tweede keer vandaag ziet. De man zit voorovergebogen met een ganzenveer in zijn hand, terwijl de schaduw van een vensterrooster als een traliewerk over zijn papieren valt, zo ongeveer het enige lichtpuntje in het vertrek. Hendrik staat naast hem met een gespannen gezicht en gebalde vuisten.

‘Wat is uw zaak?’ vraagt de man zonder op te kijken, terwijl hij langzaam een rode lijn trekt door een naam in het register.

‘Mijn vrouw,’ gelukkig breekt zijn stem niet, ‘U hebt haar vanochtend meegenomen, zonder duidelijke verklaring. Gij weet waarom.’

De rentmeester legt zijn ganzenveer neer, alsof hij zich nu pas bewust is van wie er aan zijn bureau staan.

‘Wat ik weet, is dat het recht zijn loop moet hebben,’ antwoordt de ambtenaar traag. ‘Wie beschuldigd is van godslastering en toverij, wordt gehoord door de schepenbank. Niet door mij.’

Hendrik zet een stap naar voren. ‘Niet door u?’, zijn stem is laag en scherp. ‘En wie gaf dan het bevel haar uit haar huis te sleuren, op klaarlichte dag? Welke bewijzen zijn er tegen haar? Wie tekende het bevelschrift?’

Er verandert iets in het gelaat van de rentmeester, nauwelijks zichtbaar. Aert merkt het op. De man is niet op zijn gemak.

De rentmeester wijst naar de papieren voor zich, alsof daar het antwoord ligt, niet in hem. ‘De heer van Kampenhout heeft zijn zegel gezet. Ik voer slechts uit.’

Het is heel stil in de ruimte op het zachte ploffen van een neervallende druppel uit het plafond na. Aert kijkt naar de levensgrote weegschaal in de hoek, naar de kisten met sloten, naar de landkaarten die het vertrek een officiële status verlenen. Hij knijpt zijn handen tot vuisten.

‘Gij noemt dat uitvoeren,’ hij onderdrukt een vloek, ‘ik noem het verraad.’

De rentmeester staat langzaam op, hij blijkt kleiner te zijn dan hij leek toen hij zat, wel met hetzelfde vertoon van autoriteit en macht.

‘Pas op uw woorden,’ zegt hij, ‘de zaak Van Vlasselaer wordt zorgvuldig gewogen door een magistraat, niet door mij en zeker niet door u.’

Aert ziet de pen op de tafel — zwart van inkt, als een wapen dat nog nadruipt van het vonnis — en is er bijna zeker van dat wat hier geschreven is,

niet meer ongedaan gemaakt kan worden. Hij voelt de spanning van zijn zoon naast hem tot een uitbarsting komen.

‘Heer rentmeester, u kunt erop rekenen dat deze vergissing gewroken zal worden!’ De woorden van Hendrik maken hem angstig. Met deze lieden kun je maar beter niet spotten. De rentmeester heeft zijn aandacht echter al op iets anders gericht. Zwijgend begeven ze zich naar de deur, op weg naar de griffier om een bij voorbaat mislukt bezwaar tegen het vonnis in te dienen.

‘Wij komen om het vonnis te zien, mijn vrouw — Josyne Van Vlasselaer — men zegt dat er uitspraak is gedaan. Wij willen weten op grond waarvan.’

De griffier kijkt niet op.

‘De stukken zijn besloten,’ zegt hij kortaf, ‘alleen de heren schepenen en de meier hebben inzage.’

Hendrik stapt naar voren. ‘Dan roep hen,’ zegt hij, ‘ik wil spreken met wie dit heeft ondertekend.’

De man zucht.

‘De meier is afwezig. De schepenen beraadslagen. Uw moeder heeft bekend.’

‘Bekend?’ Aerts stem slaat over. ‘Ze heeft niets bekend! Ze is uitgeput. Wat jij bekentenis noemt, komt uit pijn en angst, niet uit waarheid.’

De griffier sluit de kast en draait de sleutel om.

‘De procedure is rechtmatig verlopen,’ zegt hij en kijkt hen dan voor het eerst aan. ‘Uw woorden veranderen niets. De zaak is in handen van de Heer van Kampenhout en van God.’

Alles is gezegd, alleen het tikken van de regen op het dak verbreekt de stilte. Aert kijkt naar de tafel met zegels, de inktpot, het register waarin namen in rode inkt zijn doorgestreept.

Al zijn hoop vervliegt, al zijn kracht verdwijnt, zijn knieën dreigen het te begeven en zijn hoofd is één doffe, mistige ruimte waarin niets meer beweegt.

Hendrik legt een hand op zijn arm. De griffier wendt zijn blik af. Buiten slaat de harde wind tegen de deur.

Moe na het zinloze gebakkelei met de griffier en diens onverschillige houding, verlaten ze het strenge, statige pand. Met veel moeite hebben ze het vonnis kunnen inzien en meteen hebben ze de reden ervoor - *op suspitie en inditie van*

toverije - aangevochten. Niets helpt, het vonnis blijft van kracht: *gecondemneerd tot de brand*. Want Josyne zou hebben bekend. Diep verzonken in hun eigen gedachten en gevoelens rijden ze terug naar Kampenhout. Cathalijne heeft inmiddels zijn twee andere zonen en dochter Anna geïnformeerd.

Hij staat wel vijf minuten voor de deur van de woonkamer voor hij de moed heeft om naar binnen te gaan. De leegte, het niet horen van haar gezang, dat elke ochtend de geur van vers gezette koffie begeleidde, wat kan een ochtendritueel je dwars zitten als het er niet meer is. Ze zit nu waarschijnlijk in een donkere cel in Brussel, waar niemand haar ziet of kan troosten, waar ze helemaal alleen de gebeurtenissen moet zien te verwerken. Met een steen in zijn maag staat hij in het donker van de vroege ochtend. Zijn lichaam verwacht dat Josyne elk moment naar hem toe kan komen, zijn hoofd weet dat ze er niet meer is. Weggevoerd zonder dat hij er iets aan kon doen.

Traag gaat hij terug naar de gang, met in zijn hoofd een constante herhaling van wat zich gisteren afspeelde. De wanhoop in Josyne's gezicht, de harde, meedogenloze manier waarop de mannen haar meesleurden, het cynische gezicht van de rentmeester, de knal waarmee de deur vlak voor zijn neus werd dichtgesmeten toen hij, schreeuwend en vechtend, zijn vrouw probeerde te beschermen. Hendrik is blijven slapen en zit nu op een traptree, zijn hoofd in zijn handen. Met zijn warrige haardos kijkt hij hem aan.

'Er is geen recht in deze wereld', zegt hij zacht.

De plek waar Aert en Hendrik van Beethoven gisteren nog stonden, hun stijve houdingen en de blik van de zoon hebben de rentmeester geraakt. De combinatie van woede en pijn, nog niet eerder heeft hij zich een vonnis zo aangetrokken. Dat brengt hem danig in de war. Rechtvaardigheid is toch een uitstekend motief om een mens om het leven te brengen? De maatschappij moet verlost worden van heksen en ander tuig.

Hij zet zijn veer in de gouden houder en sluit het register waarin hij werkte. De stilte in het kantoor geeft ruimte, dwingt hem tot nadenken. Hij heeft slechts zijn plicht gedaan, slechts het bevel uitgevoerd. Zijn ogen vallen op de kaart van de heerlijkheid. De ingekleurde districten, de grenslijnen die hij heeft getekend, ze voelen nu als een labyrint waaruit hij geen uitweg ziet. Hij zucht zwaar en leunt achterover. Buiten ritselen de bomen in de wind, het geluid dringt door het open raam en hij weet dat er storm op komst is. Iets in hem wil dat hij zich heeft vergist, dat hij de dreiging heeft onderschat. Maar hij kan het vonnis niet terugnemen, noch de pen opnieuw oppakken om fouten ongedaan te maken.

Ergens, diep in zijn borst, voelt hij een koude gedachte groeien: misschien zal de wraak die Hendrik beloofd heeft hem vernietigen.

Met haar laatste krachten houdt ze zich overeind in haar martelwerktuig. De scherpe pennen van de halsband steken intens gemeen in haar nek. Raakte ze maar buiten bewustzijn, dan zouden ze zich in haar nek boren en zou haar lijden stoppen. Gisteren was ze een paar uur verlost van haar halsband. Dat gaf verlichting van de fysieke pijn, niet van die veel intensere pijn, het verdriet. Ze kan de eenzaamheid bijna niet meer dragen. Haar veroordeling is een grote vergissing en dat weet iedereen. Haar wordt ten laste gelegd dat ze een pact met de duivel heeft, omdat er vier keer een paard is doodgefallen in het dorp, op een plaats waar zij was voorbijgekomen. Een ander paard plaste bloed en stierf aan een koliek. Een koe gaf zure melk. Natuurlijk heeft ze niets verkeerd gedaan. Paarden sterven nu eenmaal en als je na het melken de melk te lang laat staan wordt ze zuur, zeker in augustus. Alleen, dat is niet wat men de rentmeester, die zich bij het voorlezen van de complete tenlastelegging voorstelde als Jan Baptist van Spoelberg, heeft verteld.

Ze heeft natuurlijk alle beschuldigingen ontkend. Kennelijk hebben de autoriteiten er echter veel belang bij om de roddel en achterklap en het woord van de rentmeester meer serieus te nemen dan de door haarzelf zacht uitgesproken, aarzelende zinnen. De bescheiden verdediging van een eenvoudige boerenvrouw. Ze geloofden haar dus niet en het vonnis was hard.

***Rekeninghe van Jans Bap. van Spoelberch als meyer van
Campenhout" (1594-1618)***

*"Josijne van Vlasselaer als huysvrouw Aerts van Beethoven, woonende tot
Campenhout, is byden voirsch. meyer geapprehendeert wordden door de groote fame,
suspitie en inditie van toeverye, de welcke den voersch. Amptman gelevert synde, is
soeverre tegen de selve geprocedeert, dat zij ten leste is gecondemneert metten brande
waervan by den selven meyer confiscatie van goederen der voersch. gehuyschen ten
behoeff van zijn Majesteit in arreste genoemen ."* (RAB.RK. 12.756)

Het vonnis is definitief. Ze zal sterven op de brandstapel. Alleen in deze vieze, stinkende cel, niet langer in het martelwerktuig, komen gedachten aan haar vier kinderen en aan Aert als troostbrengers in haar hoofd.

Er is nu niets meer aan te doen. Vanochtend vroegen ze haar of ze nog meer heksen kende. Even dacht ze dat ze nog een kans maakte om vrijgesproken te worden. Dat en de pijn aan haar handen waar geen nagels meer aan zitten, haar gefolterde benen en borsten en de uitputting na dagenlang niet eten, vrijwel niet drinken en voortdurend wakker moeten blijven door de wrede opstelling aan de vier kettingen en de halsband, maakten dat ze ten einde raad de naam van haar buurvrouw Anna Verstande opgaf. Uiteindelijk bekende ze schuld en ze maakte daarmee een einde aan de folteringen.

De cel is leeg, op een ouwe vieze schaal na. Is er een mogelijkheid om de beul een vrije dag te bezorgen? Kan ze de dood naar zich toetrekken? Kennelijk waren hier eerder geluksvogels die gevoederd werden in hun cel. Ze kruipt er naartoe. Kracht om te lopen heeft ze niet meer. In haar inmiddels wazige brein ontstaat een vaag idee. Als ze die schaal nou eens kapot smijt en de brokstukken doorslikt, misschien zal ze dan sterven. Het valt niet mee om de harde stukken steen door te slikken. Een vreselijke pijn in haar slokdarm, een mond vol aarde, bloed en aardewerk, het verdooft haar paniek en haar verdriet niet, maar het beëindigt evenmin haar leven.

De afgelopen uren waren oneindig lang, de gedachte aan de vlammen die haar zullen doden voelen bijna als een verlossing. Vies en gewond ligt ze nu op de oude vieze deken, haar mond, haar keel, alle delen van haar lichaam doen pijn. De gedachte aan het leven waar ze zo van houdt maken dat ze een ondraaglijke spijt voelt, waarom is dit zo gelopen? Wat heeft ze gedaan waardoor de Heer haar zo in de steek laat? Met een harde klap slaat de ijzeren deur tegen de dikke muur van haar kerker.

De beul komt naar haar toe om haar te blinddoeken. Zijn grote behaarde handen draaien haar armen achter haar rug en zo voert hij haar naar de onverbiddelijke brandstapel. Hij tilt haar moeiteloos op het kleine platform tussen de takkenbossen.

Misschien omdat ze een mooie vrouw is, hanteert hij een vorm van compassie, die zich uit in een laatste omhelzing, zijn hand tussen haar benen, met kort daarop een scherp mes door haar hart.

Josyne sterft, met op haar lippen de naam van haar man, de lieve, zachtmoedige Aert van Beethoven.

Hij ziet graag dat een heks nog wat wordt gemarteld voor de terechtstelling. Je moet het kwaad bestrijden met het zwaard, niet met een veer. De beul van Josyne van Beethoven had haar in leven kunnen laten, ervoor kunnen zorgen dat ze de vlammen zou voelen en het zou uitschreeuwen van de pijn. Dat zou het publiek tevredenstellen en de kroon op zijn werk plaatsen. Hij loopt al dagen met de gedachte rond om de beul ter verantwoording te roepen, maar iets houdt hem tegen. Misschien is het de vrouw uit Kampenhout die zijn hoofd op hol heeft gebracht. Hij moet daar maar eens werk van gaan maken.

Hij, de machtige Rentmeester Jan Baptist van Spoelberg, geniet van zijn eigen spiegelbeeld en van de naakte vrouw, die achter hem op het bed nog zit na te hijgen. Ze waant zich kennelijk onbespied, staart voor zich uit, haar volle bezwete boezem vrij zichtbaar en roept, waarschijnlijk onbedoeld, opnieuw lustgevoelens bij hem op. Ze staart naar een punt in de verte, haar stemming onpeilbaar. Maar dat kan hem niet schelen. Een vrouw die geen heks is, is bestemd voor de lust, zoals een dier dient als voedsel. Met die gedachte laat hij zijn blik langs haar mooie lichaam dwalen. Er is nog tijd over voordat hij weer aan het werk moet.

‘Is mijn schuld ingelost?’ Ze praat met een zachte stem, zonder hem aan te kijken.

‘Nee, natuurlijk niet.’ Klaar voor een tweede ronde loopt hij naar haar toe.

‘Wacht.’ Terwijl ze zich opricht en voor hem gaat staan, fluistert ze: ‘Ik heb nog een speciale techniek achter de hand gehouden.’ Dronken van lust houdt hij zijn pas in, wat een vrouw!

Het mes dringt diep in zijn borst en raakt zijn hart. In de spiegel ziet Anna de rentmeester bloedend in elkaar zakken.

Het recht heeft zijn beloop gehad.

Josynes verre achter-achter kleinzoon Ludwig zou twee eeuwen later één van de grootste componisten worden die ooit hebben geleefd. Net als zijn verre achter-achter grootmoeder was Ludwig als kind al dol op muziek, het wordt zijn levenstaak om muziek te scheppen. In zijn latere leven raakt hij steeds meer vervreemd van de wereld om hem heen en wijdt hij zich helemaal aan het componeren van muziek.

Op 26 maart 2027 verschijnt mijn roman Zoon van Beethoven, waarin ik de laatste fase van zijn leven beschrijf: gebaseerd op historische grote lijnen, verzonnen in de details, net als dit korte verhaal.

In de loop van het project Bert over Beethoven verschijnen meer korte verhalen, die je - net als dit verhaal - gratis kunt ontvangen en hopelijk met veel plezier zult lezen. Ze vormen bij elkaar de aanloop naar de uiteindelijke roman.

Voor meer informatie over dit project verwijs ik naar de website: www.bertoverbeethoven.nl. Op die site vind je links naar YouTube en FaceBook voor details, afbeeldingen, filmpjes, fragmenten en nog veel meer.

Bert van Dijk
www.bertoverbeethoven.nl

BERT OVER BEETHOVEN

